

БОТАНІЧНА ЛЕКСИКА ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ, МОТИВОВАНА ЗООНОМЕНАМИ

У статті проаналізовано одно- і двокомпонентні флорономени говірок Чорнобильської зони, які мотивовані назвами тварин; визначено спільне та відмінне у мотиваційних моделях і мотивах номінації, що лягли в основу ботанічних назв у різних українських говірках, виявлено паралелі між ботанічною лексикою чорнобильських говірок і відповідною групою лексики інших українських мовних ареалів, зокрема західнополіського говору.

Ключові слова: ботанічна лексика, мотивація, мотиваційна модель, мотив номінації (мотиваційна ознака).

Ткачук М. Ботаническая лексика говорев чернобыльской зоны, мотивированая зоономенами

В статье проанализировано ряд одно- и двукомпонентных флорономенов говорев Чернобыльской зоны, которые мотивированы названиями животных; определено общее и различное в мотивационных моделях и мотивах номинации, которые легли в основу названий растений в разных украинских говорах, установлены параллели между ботанической лексикой чернобыльских говорев и соответствующей группой лексики других украинских языковых ареалов, в том числе западнополесского говора.

Ключевые слова: ботаническая лексика, мотивация, мотивационная модель, мотив номинации (мотивационный признак).

Tkachuk M. Plants' names, which are motivated of the animals' names, in the Chornobyl dialects.

The article is dedicated to the analysis of a serie of plants' names of the Chornobyl dialects, which are motivated of the animals' names. There are also determined the common and the different ones in the models of motivation and motives of nomination, which became basic for botanical names in the Ukrainian dialect. It's researched the parallels between plants' names of the Chornobyl dialects and the corresponding lexical group of the other Ukranian language areas, including the Western-Polissian dialect.

Key words: plants' names, motivation, motivation model, motive of nomination (motivation mark).

Постановка наукової проблеми. Серед назв рослин в українських діалектах численною є група номінативних одиниць, які зберігають зв'язок із назвами зоооб'єктів. Такі номени поширені в усіх українських говорах, зокрема й у середньополіських говірках Чорнобильської зони*. Аналіз цих фітономінацій дозволяє встановити зв'язки говірок Чорнобильщини з іншими діалектними зонами України, зокрема з іншими поліськими говорами, виявити спільне та відмінне у

* Висловлюємо щире подяку О. А. Малахівській за надання власних записів ботанічної лексики східнополіських говірок.

мотиваційних моделях, за якими вони утворені. Мотивація однокомпонентних та двокомпонентних назв переважно пов'язана з ознаками: дикорослість рослини, отруйність, зовнішня подібність рослини до тварини, місце поширення, інколи – придатність рослини бути кормом для тварин, одоративні, тактильні відчуття, що виникають при контакті з рослиною. Ці ознаки є релевантними для ботанічних назв різних українських говорів.

Виклад основного матеріалу. Флорономени в українському діалектному континуумі утворюються від обмеженої кількості назв тварин, що створює передумови полісемічності часто навіть у межах однієї говірки; у складі двокомпонентних назв відзоонімі прикметники не виявляють чітких ареалів і можуть бути взаємозамінними [20, с. 5].

Для говірок Чорнобильської зони продуктивною є модель творення назв рослин з прикметниковою основою *заяч-* із різними фонетичними і морфологічними варіантами. У чорнобильських говірках поширене словосполучення *'зайачийє гр'і^дби* 'неїстівні гриби (загальна назва)', *за'йечи гр'і^дб'і*, *за'йечийє гр'і^дб'і^у*, *за'йечийє гр'і^дб'і*, *зайа'чийє гр'і^дб'і^у* 'гриби, схожі до боровиків, які від дотику синіють'; назва відома в усьому поліському ареалі: у середньополіських говірках Житомирщини у значенні 'неїстівні гриби (загальна назва)' зафіксовано *зай'еч'ийє гр'і^дб'і* [15, к. 87], західнополіських говірках – *зайч'єчи гриби* [1, с. 167]; у східнополіських – *'зайачи(й) гриб*, *за'йачи гриб*, *за'йечи гриб*, 'гриби, схожі до боровиків, які від дотику синіють' [27]**.

Ця ж мотиваційна модель проступає у низці інших фітономенів. Зокрема, у чорнобильських говірках функціонують назви *'зайч'ікоу час'н'ік*, ймовірно*, *'Alliaria petiolata*, *'зайача (за'йеча) ка'пуста*, *'зайчи'кава ка'пуста*, *'зайача кар'топл'а* 'Очиток пурпуровий, *Sedum purpureum*'; *'зайч'ікова кор'топл'а* 'очиток їдкий, *Sedum Acre L.*' [3, с. 162], *'зайача ка'пуста* 'різновид очитка, *Sedum*' [4, с. 144]. У східнополіських говірках: *'зайачи(й) час'ник (чис'нок)*, *'зайцеви чис'нудк* 'часникова трава, *Alliaria officinalis*'; *за'йечи (зайачи, зайчини) час'ник* 'кінський часник черешковий, *Alliaria petiolata (Bieb.) savara et Grande*'; *'зайача кар'тошка*, *за'йача кар'тошка*, *за'йеча кар'топл'а* 'топінамбур, земляна груша, *Helianthus tuberosus*' [27]. У закарпатських говірках номен *зайача капуста* вживається паралельно із *шчавá зайача*, *зайача команіц'а*, *зайача комоніц'а* 'квасениця звичайна, *Oxalis Acetosella L.*' [11, с. 234]. У степових говірках (у межах сучасної Миколаїв. обл.): *зайача капуста* 'очиток їдкий, *Sedum Acre L.*' [13, с. 50], *зайача трава* 'деревій звичайний, *Achillea millefolium L.*' [20, с. 79].

У західнополіських говірках з атрибутивом *заяч-* для назви шипшини собачої, *Rosa Canina L.* функціонують сполучення *зайач'і сливкі*, *зайач'і йагоди* [16, к. 62; 17, с. 159], *зайцьов'і слиўкі* [1, с. 167], що не мають відповідників у чорнобильських говірках. Усі фітономени об'єднані мотиваційною ознакою "непридатність для людини".

* В окремих випадках не вдається співвіднести назву фітооб'єкта з рослиною відповідно до інформації, наданої діалектоносіями.

У чорнобильських говірках поширеною є назва *'n'eŭnik'i* (*'n'eŭn'ik'i*, *'n'iuŭnik'i*, *'nievnik'i*, *'n'eŭnik'i* 'жоутийе), *n'etuŭk'i*, що позначає кілька рослин, інколи – у межах однієї говірки, напр.: у с. Варовичі Поліськ. р-ну Київ. обл. номен *'n'eŭnik'i* вживається у значенні 'косарики черепичасті, *Gladiolus Imbricalus* L.', 'півники болотяні, *Iris Pseudacorus* L.', 'зозуліні черевички, *Surgipedium Calceolus* L.'. Мотиваційною ознакою є асоціативне зближення рослини і тварини за зовнішньою подібністю. У західнополіських говірках утворені за цієї моделлю номени *n'ivnik'ui*, *n'iven* 'болотний, *n'ivnik* 'болот'аний, *n'ivnik* 'дікий переважно функціонують зі значенням 'півники болотяні, *Iris Pseudacorus* L.' [16, к. 43а, 43б; 17, с. 139 – 140]. У східнополіських говірках з різними формальними варіантами засвідчено полісемантичні назви *n'ivn'i*, *'n'ivniki*⁽ⁱ⁾, *'n'ivniki*^(o), *netuŭxi*, *netuŭk'i* 'півники (садові, болотні), *Iris*', 'підсніжник звичайний, *Colchicum autumnale* L.', 'пізньоцвіт звичайний, *Galanthus nivalis* L.', 'шавлія лікарська, *Salvia officinalis* L.', 'латаття біле, *Nymphaea alfa* L.', 'кімнатна рослина' [27]. У значенні 'півники болотяні, *Iris Pseudacorus* L.' номен *n'iuŭniki* (паралельно до *ког'утики*, *ког'утикы*) функціонує в закарпатських говірках [11, с. 221]; у степових говірках – *nivniki*, *nituŭki* 'тс.' [12, с. 71]. У західноволинських говірках зафіксовано інше значення: *n'ivn'iv* 'їстівний гриб з бугруватою коричневою шапкою' [8, с. 184]. У нижньонадніпрянських говірках – *n'iuŭnik* 'смуга нескошеної трави або злаків' [32, с. 113]. В. А. Меркулова зазначає, що в українських і російських говірках зазвичай так називалися "Рослини з голим стеблом і суцвіттям зверху"; це переважно назви родин *Iris* і *Gladiolus*, які "В українській та російській мовах відтворюють усе різноманіття назв півня" [10, с. 136].

Продуктивною при творенні назв фітооб'єктів є основа *кур-*. Так, у досліджуваних говірках засвідчено номінації *кур'іна сл'епота*, *'кур'ача сл'епота*, *кур'ос'л'ін*, *кур'ос'л'еп*, *кур'ас'л'еп* 'жовтець повзучий, *Ranunculus repens* L.'; *кур'ос'л'ін*, *кур'ос'л'еп*, *кур'ас'л'еп*, *кур'ас'л'еп* 'бал'т'аний 'печіночниця звичайна, *Heratica nobilis* Mill.', 'анемона дібровна, *Anemonoides nemorosa* L.', 'анемона жовтцева, *Anemonoides ranunculoides* L.', 'пшінка весняна, *Fecaria verna* Huds', 'калюжниця болотна, *Caltha palustris* L.'. Останнє значення відповідних флорономів зафіксовано в західнополіських говірках: *кур'ача сл'іпота*, *кур'ача сл'епота*, *кур'ача сл'епота* 'калюжниця болотна, *Caltha palustris* L.'; також у цьому ареалі – спорадично *кур'ача сл'іпота*, *кур'ача сл'епота*, *кур'ача сл'епота* 'коронарія зозуляча, *Coronaria Flosculi* (L.) A. Br.', 'глечики жовті, *Nuphar lutea* L.', 'перстач прямостоячий, *Potentilla erecta* Raeusch' та 'перстач гусячий, *Potentilla anserine* L.', 'кульбаба лікарська, *Taraxacum officinale* Wigg.' [17, с. 22 – 23, 106, 122, 135, 136, 195; 16, к. 12а, 22, 27, 40], *кур'ача сл'іпота* 'грицики звичайні, *Capsella Bursapastoris* (L.) Medik' [1, с. 270]. Аналогічну назву засвідчено в гуцульських говірках: *кур'іча сл'іпота* 'жовтець їдкий, *Ranunculus acris* L.' [5, с. 98]. Лексема мотивована назвою хвороби *кур'яча сл'іпота* [4, с. 140; 29, с. 57; 30, с. 65]. В. Л. Карпова припускає, що цим рослинам приписувалися небезпечні властивості, що й пояснює їхні назви [7, с. 50 – 51].

Мотиваційною ознакою при творенні інших паралельних назв цих же рослин з основою *кур'яч-* могли бути довільні асоціативні співвіднесення зовнішнього вигляду рослини і частини тіла тварини, напр., поява номена *кур'ач'і л'япи* 'парило звичайне, *Agrimonia eupatoria* L.', який спорадично зафіксовано у західнополіському ареалі [17, с. 23; 16, с. 101], зумовлена формою стебла рослини. Аналогічні назви *'кур'іча л'япка*, *'кур'іче сте'генце* 'жовтець їдкий, *Ranunculus acris* L.' функціонують у гуцульських говірках [5, с. 98], проте у чорнобильських говірках цих номенів не засвідчено.

У поліському ареалі відзначено варіювання семантики лексеми *'вол'ік'і*. У чорнобильських говірках номен функціонує зі значенням 'суцвіття айру'. У східнополіських говірках лексема *воліки* має значення 'маточкові сережкові суцвіття на вербі' [9, с. 48]; 'суцвіття айру', 'суцвіття рогозу', 'молоді шишки сосни', 'латаття біле, *Nymphaea alba* L.', 'глечики жовті, *Nuphar luteum* L.', 'сорт квасолі' [27]. У західнополіських говірках спорадично відзначено назву *вол'ік'и* 'півники болотні, *Iris pseudoacorus* L.' [17, с. 139; 16, к. 43а].

У середньополіському ареалі поширені й інші назви з твірною основою *вол-*: *воло'в'і'к* 'воловик лікарський, *Anchusa officinalis* L.', *ва'лове 'серце* 'сорт помідорів'; *воло'віі очі* 'ромашка, *Matricaria* L.' [9, с. 48]. А західнополіське *воло'ве око* 'гравілат міський, *Geum urbanum* L.' [20, с. 92] не має відповідників у середньополіських говірках північної Київщини. У буковинських говірках функціонує назва *воло'ви очко* 'айстра, *Aster amellus*' [24, с. 63]. Флорономени *воло'віі очі*, *воло'ви очко*, *ва'лове 'серце* мотивовані великим розміром суцвіття чи плоду рослини (остання лексема, ймовірно, є полімотивованою; друга мотиваційна ознака – форма плоду) [7, с. 51; 21, с. 153]. Мотиваційна ознака номена *воло'в'і'к* є затемненою.

Майже у всіх українських діалектах побутують флорономени, пов'язані з назвою птаха *зозуля*. У чорнобильських говірках засвідчено значну полісемию флорономена *зо'зул'ки* (*з'у'з'ул'ки*, *за'зул'к'і*): 'зозулинець чоловічий, *Orchis mascula* L.', 'горлянка повзуча, *Ajuga reptans* L.', 'медунка, *Pulmonaria*', 'конвалія, *Convallaria majalis* L.', 'веснівка дволиста, *Majanthemum bifolium* L.', 'купина лікарська, *Polygonatum odoratum* Druce.' тощо: *ба'гато у'с'акі'х сор'тоу / але на у'с'е ка'зали зо'зул'ки* (с. Варовичі Поліського р-ну Київськ. обл.). Також у чорнобильських говірках функціонує двокомпонентна сполука *зо'зулин'і чере'вічки*, *зо'зул'ч'ін'і чере'в'ічк'і* 'черевишки зозуліні, *Surgipedium calceolus* L.'. В українських говірках засвідчено семантичне варіювання флорономенів, утворених від аналізованої основи. Так, у західнополіському говорі поширені лексеми *зозулин'і чоботи* 'живокіст', *зозулин'і чере'вічки*, *зозул'ач'і л'япки*, *зозул'ки*, *зозулинець* 'коронарія зозуляча, *Coronaria flosculi* (L.) A. Br.' [17, с. 13, 22 – 23]; у східнополіських говірках – *зо'зулини* (*зе'зулини*, *за'зулени*) *чере'вічки* 'черевишки зозуліні, *Surgipedium calceolus* L.', 'фіалка запашна, *Viola odorata*', *зе'зул'іне н'лат':е* 'чемериця Лобеля, *Veratrum lobelianum* Bernh.', *зо'зул'а* 'сорт огірків', *з'е'з'ул'ки* 'вид лілії', *з'а'з'ул'к'і* 'горлянка повзуча, *Ajuga reptans* L.' [27]; у гуцульських говірках – *зазуліні чере'вічки*, *зазуліні чоботи* 'зозулинець, *Orchis militaris*' [5, с. 75]. У закарпатських говірках у цьому ж значенні засвідчено номена *зозул'а*,

зозул'кы, зозуліне^ц, зозулін'і чоботы (чоб'іткы), а також зозулін'і чоб'іткы, зозул'кы 'фіалка триколірна, *Viola tricolor* L.' [11, с. 236]. У бойківських говірках лексема зозул'ка має значення 'жабрій, *Galeopsis Ladanum* L.', 'зозулинець болотний, *Orchis palustris* Jacq.', 'заразиха гілляста, *Orobanchе ramosa* L.' [18, с. 318]. У середньонаддніпрянських говірках зозульки – 'зозулинець, *Orchis militaris*', у степових – 'билинець комарниковий, *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br.' [22, с. 62]. Зауважимо, що мотивація відзоонімного компонента важко піддається визначенню. На думку Г. П. Півторака, фітономени, похідні від зозуля мотивовані тим, що рослина цвіте у час, коли кує зозуля [6, с. 273 – 274; 19, с. 14]. А. М. Шамота припускає, що найімовірніше мотивом номінації флороназв, утворених за цією моделлю, є колір квітки рослини, її строкате забарвлення [33, с. 53], пор.: зозулястий – ("пестрый въ черныхъ и бѣлыхъ пятнышкахъ" [23, с. 178; 25, с. 679]. Проте у випадку з назвами *за'зул'к'і* 'конвалія, *Convallaria majalis* L.', 'веснівка дволиста, *Maianthemum bifolium* L.', 'купина лікарська, *Polygonatum odoratum* Druce.' зберігається неясність мотивації, оскільки для цих рослин не характерне строкате забарвлення.

У чорнобильських говірках поширені похідні назви від основи *гороб-/верб-*: *вер'бейкоу ш'чавел'*, *ве^ре^мбейкоу ш'чавел'* 'щавель горобиний, *Rumex acetosella* L.'; *в'ер'еб'ачка*, *в'ер'еб'йач'і'ї гор'ошок* [3, с. 14], де прикметник вказує на дикорослість та невеликий розмір рослини: *той шо рос по пол'ах / невел'ічк'і та'к'і* (с. Луб'янка Поліського р-ну Київськ. обл.). Відповідники у східнополіських говірках – *гороб'йачи(й) ш'чавел'*, *горобиний ш'чавел'*, *горобинец'*, *верб'йачи(й) ш'чавел'*, *вер'бейкоу ш'чавел'*, *верб'йачка* 'тс.' [27]; у західноволинських говірках – *шчавей гурубеній* 'тс.' [8, с. 265]; у західнополіських говірках – *гороб'йушка* 'щавель кислий, *Rumex acetosa* L.' [1, с. 103]. За цією ж моделлю утворені й інші фітономени в різних українських говірках: західнополіських – *гороб'іне око*, *гороб'інец'* 'грицики звичайні, *Capsella bursapastoris* (L.) Medik' [17, с. 12], *гороб'йачий гор'ошок* 'вика, *Vicia*' [1, с. 103]; нижньонаддніпрянських – *гороб'няк* 'горобейник польовий, *Lithospermum arvense* L.' [31, с. 244].

Поліський ареал об'єднують однокомпонентні і двокомпонентні назви з коренем *вуж-* / *уж-*. У чорнобильських говірках – *вужачк'і'*, *вужачки'*, *вужечка*, *ужачка*, *вужач'і'їе гр'іб'і'*, у західнополіських говірках – *вужач'і'їе гр'іб'і'*, *вужач'і'їе гр'іб'і'*, *вужачк'і'*, *вужак'і'*, *вужач' гр'іб'і'* [15, к. 87]; у східнополіських – *вужачки*, *вужачки'*, *ужачки*, *ужавки* [27]. У різних поліських говірках назви з основою *вуж-/уж-* позначають або окремий вид неїстівного, отруйного гриба (наприклад, 'бліда поганка, *Amanita phalloides*', 'мухомор білий, *Amanita verna*', 'мухомор червоніючий, гадючка червона, *Amanita rubescens*', 'шампін'йон, *Agaricus* Sp.), або узагальнено всі неїстівні гриби. Мотивація є прозорою і визначається непридатністю гриба для споживання людиною чи його отруйністю. Цю ж функцію виконують і назви з іншими коренями, напр., у східнополіських говірках із цими ж значеннями функціонують номени, утворені за допомогою іншого відзоонімного прикметника і означуваного слова: *'жаб'йачи гр'і'би*, *'жабечи гр'і'би*, *'жаб'йачи 'губи*, *'жабс'к'і'їе гр'і'би* та однокомпонентні *'жабл'ачки*, *'жаб'йачки*,

жабй'к'і тощо [27]. У середньополіських говірках спорадично поширені номени *зай'еч'ііе гр'іб'і*, *ж'абйач'і гриб'и*, *ж'абйачки*, *в'овч'і гриб'и* [15, к. 87]. На основі цієї ж мотиваційної ознаки мікономени з аналогічними значеннями утворені і від кореня *гад-*, хоча в чорнобильських говірках при номінації грибів ця твірна основа непродуктивна. Так, у чорнобильських говірках – *га'д'учк'і*, *га'д'учи'ііе гр'і'б'і'і* ‘неістівні гриби (загальна назва)’; у східнополіських говірках – *га'д'учи гри'би*, *га'д':учин гриб*, *га'д'учки* ‘тс.’, *га'д'учки(і)* ‘бліда поганка, *Amanita phalloides*’, ‘гриб, що росте в садах, городах’ [27]; у буковинських – *га'дячка*, *га'дєчка* ‘неістівний гриб, поганка’ [24, с. 65 – 66]; у гуцульських – *га'дірі'ца*, *га'дірка* ‘мухомор, *Amanita*’ [5, с. 43].

У всіх українських говірках функціонують фітономени з коренем *вовк-*. Так, у говірках Чорнобильської зони поширена лексема *во'уч'к'і* (*во'уч'к'і'і*, *во'уч'ки'і*, *во'уч'к'і'і*) ‘череда трироздільна, *Videns tripartita* L.’. Цю ж назву поряд із лексемою *чере'да* зафіксовано в інших говорах: у східнополіських говірках – *вовч'ки*, *вавч'ки(і)* [27]; *во'учки*, *во'ук'і* [20, к. 65]; у західнополіських – *вовкі*, *вовк'є*, *вовкє*, *вувк'є*, *вовчки*, *вовчк'є*, *вовчакі* [17, с. 20, 199; 16, к. 59; 20, к. 65]; західноволинських – *во'учки*, *во'уки* [20, к. 65]. Постання назви зумовлене особливістю насіння рослини, яке є колючим і чіпким. Ця ж мотиваційна ознака реалізована в інших флорономенах, утворених за цією моделлю: у західнополіських говірках – *вавч'ок* ‘реп'ях, *Ceratocephalus*’ [9, с. 38]; у східнополіських говірках – *вовч'ок*, *вавч'ок*, *вовч'ки(і)*, *вавч'ки(і)* ‘квітка лопуха’, ‘квітка будяка’ [27]; у буковинських говірках – *вовч'ок* ‘реп'ях, *Arctium lappa*’ [24, с. 62]. Спостережено й іншу семантику лексеми. Так, у східнополіських говірках – *вовч'ок*, *вавч'ок*, *вовч'ки(і)*, *вавч'ки(і)* ‘зайві пагінці на плодовому дереві’, ‘чорне зерно в житі’ [27]; у нижньонадніпрянських та степових говірках – *вовк* ‘середина розрізаного кавуна’ [31, с. 188; 28, с. 15], *вовчки* ‘сережки на вербі’ [31, с. 189]. У бойківських говірках відзначено номени *вовч'ник*, *во'вчик*, *вовч'інець* ‘вовчуг польовий, *Ononis arvensis* L.’ [18, с. 138]; у закарпатських – *во'вч'ник* ‘паслін чорний, *Solanum nigrum* L.’ [11, с. 243]. У багатьох флорономенах реалізовано мотив ‘дикорослість, шкідливість, отруйність чи непридатність рослини’, зокрема у двокомпонентних назвах з основою *вовч-*. Чорнобильські говірки об'єднує полісемічна назва *во'уч'ііе 'йагади* (*во'уч'ііе 'йагоди*) ‘крушина ламка, *Frangula alnus* Mill.’, ‘вовчі ягоди звичайні, вовче лико, *Daphne mezereum* L.’, ‘жостір проносний, *Rhamnus catharica* L.’. Спорадично зафіксовано значення ‘беладона звичайна, *Atropa bella-donna* L.’, ‘вороняче око, *Paris quadrifolia* L.’, ‘горобина чорноплідна, *Aronica melanocarpa* L.’, для яких надійними паралелями у західнополіських говірках є – *вовчи ягоди* ‘всякі неістівні ягоди на кущах багатьох рослин’ [1, с. 392]; у східнополіських – *вовч'і 'йагоди*, *вовч'і 'йагади*, *волч'і(ііе) 'йагади* ‘вовчі ягоди звичайні, *Daphne mezereum* L.’, ‘крушина ламка, *Frangula alnus* Mill.’, ‘переступень білий, укладник, *Bryonia alba*’, ‘паслін солодко-гіркий, *Solanum dulcamara* L.’; у бойківських – *во'вч'і 'йагоди* ‘вовчі ягоди звичайні, *Daphne mezereum* L.’ [18, с. 138]; у закарпатських – *во'уч'і 'йагоди* ‘паслін чорний, *Solanum nigrum* L.’ [11, с. 243]; у степових – *вовчі ягоди*, *вовчі ягодики* ‘вовчі

ягоди звичайн, *Daphne mezereum L.* [12, с. 72]. У значенні ‘вовчі ягоди звичайні, *Daphne mezereum L.*’ функціонують й інші словосполучення з основою *вовч-*, напр., у степових говірках – *вовчі вишні, вовчі плоди, вовче дерево* [12, с. 72].

Висновок. Спостереження над ботанічною лексикою говірок Чорнобильської зони у порівнянні з аналогічною групою лексики інших українських діалектів дозволяє стверджувати наявність лексичних паралелей між середньополіськими говірками Чорнобильської зони та говірками інших українських діалектів, універсальність моделей творення флорономенів, мотивованих назвами зооб’єктів в українських діалектах. У чорнобильських говірках, крім розглянутих, продуктивними є твірні основи *жаб-*, *миш-*, *ведмед-*, *собак-*, *кон-*, *коз-*, *котик-*, *рак-* та ін., які є базою для творення фітономенів і в інших українських говірках; особливо продуктивні основи *вовк-*, *заяч-*, *куряч-*, *вуж-* / *уж-*, *півн-*, *вол-*, *гороб-* / *вороб-*, *зо-зул’-*, *гус-*. Найбільше паралелей виявлено у середньополіських, західнополіських та східнополіських говірках.

Література

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок / Григорій Аркушин : у 2-х т. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – Т. 1 : А–Н. – 2000. – 354 с.
2. Ващенко В. Словник полтавських говорів / В. Ващенко. – Х. : Вид-во Харківського держ. ун-ту ім. О. М. Горького, 1960. – Вип. 1. – 107 с.
3. Говірка села Машеве Чорнобильського району / [Ю. І. Бідношия, Г. В. Воронич, Л. В. Дика та ін.]. – К. : Довіра, 2003–2005.
Ч. 3: Матеріали до Лексичного атласу української мови. – 2003. – 225 с.
4. Говірки Чорнобильської зони : Системний опис / [П. Ю. Гриценко, Г. В. Воронич, Л. І. Дорошенко та ін.]. – К. : Довіра, 1999. – 271 с.
5. Гуцульські говірки. Короткий словник / [відпов. ред. Я. Закревська]. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 1997. – 232 с.
6. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наук. думка, 1982–. –
Т. 2 : Д – Копці. – 1985. – 572 с.
7. Карпова В. Л. Староукраїнські вторинні назви рослин / В. Л. Карпова // Мовознавство. – 1984. – № 2. – С. 46–54.
8. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. Зб. наук. пр. – К., 1987. – С. 62–267.
9. Лисенко П. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наук. думка, 1974. – 260 с.
10. Меркулова В. А. Очерки по русской народной номенклатуре растений. (Травы, грибы, ягоды) / В. А. Меркулова. – М. : Наука, 1967. – 257 с.
11. Миголинець О. Ботанічна лексика українських говорів Закарпатської області (Матеріали до Лексичного атласу української мови) / О. Миголинець // Молодь – Україні : Наук. зап. молодих учених Ужгород. держ. ун-ту. – Ужгород, 1994. – Т. 4. – С. 215–255.
12. Москаленко Л. А. Ботанічні паралелі / Л. А. Москаленко // Культура слова. – 1990. – Вип. 39. – С. 70–74.
13. Москаленко Л. А. Від назв тварин до назв рослин / Л. А. Москаленко // Культура слова. – 1991. – Вип. 41. – С. 47–51.
14. Назарова Т. В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип’яті / Т. В. Назарова. – К. : Наук. думка, 1985. – 136 с.

15. Никончук М. В. Лексичний атлас Правобережного Полісся / Микола Никончук; [упорядн. О. М. Никончук]. – Київ; Житомир : Державна картографічна фабрика, 1994. – 222 с.
16. Омельковець Р. С. Атлас західнополіських назв лікарських рослин / Р. С. Омельковець. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 133 с.
17. Омельковець Р. С. Номінація лікарських рослин в українському західнополіському говорі : Монографія / Р. С. Омельковець. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – 302 с.
18. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : у 2-х ч. / М. Й. Онишкевич. – К. : Наук. думка, 1984.
Ч. 1 : А–Н. – 1984. – 495 с.
19. Поістогова М. В. Номінаційні процеси у ботанічній лексиці східнополіських говірок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / М. В. Поістогова. – К., 2005. – 23 с.
20. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови / І. В. Сабадош. – Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. – 104 с.
21. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови / І. В. Сабадош. – Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. – 104 с.
22. Симоненко Л. О. Народні назви як основне джерело ботанічної термінології / Л. О. Симоненко // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доп. – Ужгород, 1978. – С. 61–63.
23. Словарь української мови / [Редакція журналу "Київська старовина"; упорядкув., з дод. власного матеріалу Б. Д. Грінченко] : у 4-х т. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – (Надруковано з видання 1907–1909 рр. фотомеханічним способом).
Т. 2 : З–Н. – 1958. – 573 с.
24. Словник буковинських говірок / [за ред. Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
25. Словник української мови : в 11 т. / редкол. : І. К. Білодід (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970– . –
Т. 3 : З. – 1972. – 744 с.
26. Смик Г. К. Корисні та рідкісні рослини України. Словник-довідник народних назв / Г. К. Смик. – К. : "Українська радянська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 1991. – 416 с.
27. Фонд записів ботанічної лексики східнополіського діалекту О. А. Малахівської [архів; зберігається в автора].
28. Фроляк Л. Д. Ботаническая лексика украинских говоров Северного Приазовья : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 "Языки народов СССР (украинский язык)" / Л. Д. Фроляк. – К., 1988. – 17 с.
29. Фроляк Л. Закономірності мотивації назв рослин в українській діалектній мові / Л. Фроляк // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim. – Lublin, 2006. – S. 55–64.
30. Фроляк Л. Лікувальні властивості рослини як мотиваційна ознака її назви / Л. Фроляк // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim. – Lublin, 2006. – S. 64–68.
31. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни : у 4-х т. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1992– . –
Т. 1 : А–Ж. – 1992. – 324 с.
32. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни : у 4-х т. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1992– . –
Т. 3 : О–П. – 1992. – 303 с.
33. Шамота А. М. Назви рослин в українській мові / А. М. Шамота. – К. : Наук. думка, 1985. – 164 с.